

הערות והארות במס' ע"ז - פרק אין מעמידין - תוכנית מתמידים תשרי תש"פ - דף ה

מ. זילברמן

מצא שיש חיוב להצטער במילה, ואם הראשונים סברו וקבלו משום חביבות המצוה, וכמו שעשה אברהם אבינו, מהיכא תיתי לומר שהבא לעשות מצדקי למנוע ממנו צער המילה שנוכל לעכב בידו. וכל כה"ג על המחמיר להביא ראיה ברורה. וכתב שכן הורה הלכה למעשה. וכן בספר זכרון פחד יצחק (עמ' תקנד) הדפיסו מכתב מהגרי"א שכתב "איני רואה שום צד לאיסור". ומ"מ אפשר דאף אם נקבל דברי המקילים לגבי מילה בעלמא יש מקום להחמיר במילת גירות משום צורך לשמה.

ואפשר דזה נוגע גם לגבי מילת מומר. דבמילת ישראל להלכה נחלקו המחבר והרמ"א (יו"ד סי' רסד ס"א) אי הנמול ע"י עכו"ם או מומר צריך הטד"ב. אמנם לגבי מילת גירות לכו"ע אם נמול ע"י עכו"ם או מומר צריך הטפה. ועי' בשו"ת אחיעזר (ח"ג סי' כז) דזה מטעם צורך מילה לשמה במילת גירות. וע"ע בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' קא).

אמנם אף אם מילת גירות צריך לשמה עדיין צ"ב גדר הלשמה. דנחלקו הראשונים לגבי שבט לוי שנימולו אף במצרים אם הצטרכו הטפה קודם הקרבת ק"פ ומעמד הר סיני. דבגמ' כריתות (ט). ילפינן צורך מילה לגירות מכלל ישראל קודם מעמד הר סיני. וכתבו התוס' שם (ד"ה דכתיב), "ואע"פ שאותן שהיו נימולים בימי אברהם לא מלו אותם ביציאת מצרים מ"מ מעיקרא כשמלו עצמן מלו ליכנס בברית המקום וליבדל משאר אומות וגם כי עתה טבלו". הרי הי' סגי בכונת מילה לשם הכנסה לברית האבות. וכן בריטב"א (יבמות מו. ד"ה שכן מצינו), "ובודאי כי כל אותם שמלו במצרים כגון שבט לוי וכיוצא בהם לא הוצרכו להטיף מהן דם ברית דמילתם מילה גמורה וכבר נצטוו עליה כשהיו בני נח". ואילו ברשב"א שם כתב ע"פ הרמב"ם (פי"ג איסורי ביאה ה"ב) דאכן שבט לוי הטיפו מהם דם ברית דאחרת לא הי' במה להכנס תחת כנפי השכינה. ונראה שנחלקו לגבי אי מילת גירות צריכה כוונת גירות או רק כוונה מילה.

(כז). מילה לשמה. מבורר בגמ' דלר' יוסי בעינן מילה לשמה ולכן מילת עכו"ם פסולה. ועי' בתו"י (יבמות מו: ד"ה קמ"ל) שהקשה דלכאורה זה נסתר משיטת ר' יוסי בגמ' שם דבאומר מלתי ולא טבלתי צריך הטד"ב בכדי להתגייר דאם נימול מקודם שלא לשם גירות חסר במילה לשמה. ותירץ התו"י, "וי"ל דהתם עדיף טפי לפי שהישראל עומד ע"ג של כות"י". כלומר דלר' יוסי בעינן מילה לשמה בין במילת ישראל בין במילת גירות, אלא דבמילת עכו"ם היכא דישראל עומד על גביו חשיב כמילה לשמה.

אמנם בחת"ס (שו"ת יו"ד סי' ש) תירץ בע"א (והביא שם את הקושיא בשם שאילת יעב"ץ ח"ב סי' קסד). וז"ל, "ונלפע"ד במח"כ אפי' ריח קו' אין כאן בודאי גוי שרוצה לכנס לדת וברית קודש ע"י מילה כאבותינו שנכנסו לברית ע"י מילה וזה צריך לשמה לשם הכנסת דת ואם מל לשם מורנא ואח"כ רוצה להתגייר במה יכנס לברית ע"י מילת גיותו ומזה מיירי רבי יוסי ביבמות אבל אנחנו עם קודש שכבר נכנסנו לברית בימי צאתנו ממצרים אנו ובנינו אחרינו עד עולם וכל הנולדים המה בברית אפילו ערלים ואין המילה אלא מצוה א' מתרי"ג מצוות". הרי לדברי החת"ס שונה מילת גרות ממילת ישראל. מילת גירות צריכה להיות לשמה ואילו מילת ישראל היא מצוה בעלמא כשאר מצוות וא"צ לשמה.

ועל פי דברי החת"ס יש מקום לחלק בין מילת ישראל למילת גירות לענין השתמשות בהרדמה כללית. דבשו"ת אמרי יושר (להגר"מ אריק ח"ב סי' קמ) החמיר שאין לימול ישראל כאשר הנמול ישן מחמת הרדמה ע"פ בראשית רבה (מז, יא) דבעינן צער מילה כמו שאברהם אבינו הרגיש בצער המילה כדי שיכפול הקב"ה צערו. וכן פסקו בשו"ת שרידי אש (ח"ב סי' סב במהדורה חדשה) ושו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' קמז אות ב. ע"ש שהתיר הרדמה מקומית). ואילו בשו"ת יביע אומר (ח"ה סי' כב) היקל, דלאחר שהביא דברי האמרי יושר כתב, "ובמחכ"ת אין דבריו מחוורים כלל, שהיכן

[ועי' בהע' 166 על הריטב"א שהעיר דנראה מדברי התוס' בכריתות דדוקא מילה לשם כניסה לברית מהני למילת גירות. ולפ"ז אף לשיטת הרמב"ם (פ"י מלכים ה"י) דבני קטורה נצטוו על המילה יצטרכו הטפה כיון דהמילה לא היתה לשם כניסה לברית, ואילו לרמב"ן נראה דכל שנצטוו במילה ונמול א"צ הטפה, לרבות בני קטורה אליבא דהרמב"ם.]

וזה נוגע לשאלה המצויה הרבה בזמננו לגבי גר שנמול מכבר יהדות אי צריך הטד"ב. ועי' בזה בשו"ת הר צבי (יו"ד סי' ריט), אג"מ (יו"ד ח"א סי' קנח), מכתב מהג"ר שמואל סלנט הנדפס בספר בית אברהם להרב אברהם עבר הרשוביץ תרפ"ג (עמ' 49), ושו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' פ וח"א סי' לו)

(כח). מכה של חלל. איתא בגמ' דמחללין

שבת על מכה של חלל, כלומר מכה באברים הפנימיים. וכן המחבר (סי' שכח ס"ג) "ודוקא שנתקלקל אחד מהאברים הפנימיים מחמת מכה או בועה וכיוצ"ב אבל מחושים אין נקראים מכה". ועי' בביה"ל שם (ד"ה ודוקא) שנשאר בצ"ע למעשה היכא דידוע שאין מכה אבל מ"מ כאיב ליה טובא אם מחללין עליו את השבת. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' ע אות ה) כתב דמן הנסיון אם יש כאבים גדולים באברים הפנימיים זה סימן שיש שם מכה והוי מקום פקוח נפש.

איתא בגמ' דמכה על גב היד וגב הרגל דינו כמכה של חלל. וכן פסק המחבר (סי' שכח ס"ו). אמנם בשש"כ (פל"ב הע' מג במהדורא ג') כתב דלדעת הרופאים אין זו מכה שיש בה סכנה ונשתנו הטבעים ולכן אם רופא אומר על מכה כזו דאין בו סכנה אין מחללין עליו את השבת.

עוד איתא בגמ' דאישתא צמירתא כמכה של חלל דמי ומחללין עליה את השבת. ופירש"י חולי חמה. וכן פסק המחבר (ס"ז) דמחללין שבת על קדחת חם ביותר. ובמ"ב (ס"ק י"ט) כתב דהיינו טייפו"ס. ועי' מש"כ באג"מ (או"ח ח"א סי' קכט) לענין שיור חום שמחללין עליו את השבת, "הנה אין בזה דבר ברור אבל אין צריך שיהיה ברור שהוא סכנה דעל ספק נמי מחללין וכל שהאדם חושש לזה שמא הוא חם ביותר מחללין ורק מה שתופס שהוא רק מעט חום

בברור, אין מחללין. וסתם בני אדם חוששין כשהוא קרוב למדת מאה ושנים שהוא חם ביותר ולכן על מדה זו מחללין ואין רשאים להחמיר. ואם אחד חושש גם בקרוב למאה ואחד ורוצה שיחללו עליו נמי מחללין דלא גרע ממכה שאינה של חלל שאם החולה אמר שצריך לחלול שמחללין. ובתינוק שאין שייך זה אם רואין שמצטער ביותר וכדומה לזה מה שניכר שהוא חולה אף שהחום הוא קטן רק יותר ממאה מחללין. סוף דבר אם רק לא ברור להולהחשיב שהוא מעט חום מחללין".

וחולק עליו הציץ אליעזר (ח"ח סי' טו פרק ז אות ג), שכתב, "ויפה אמרו לי חבר הרופאים המומחים שאני מרצה בפניהם, כולם פה אחד, דאם נבוא להתיר חילול שבת משום חששא כזאת אזי צריכים להתיר לחלל שבת גם עבור נזלת רגילה שישנו לאדם, כי גם בנזלת אם מזניחים אותה ולא נותנים לה איזה טיפול שהוא יכולה ג"כ עפ"י חששא רחוקה להביא תסבוכת בריאות וכדומה ולסכנו בסופו של דבר, ועל כן התפלאו מאד וקמחכו עליה כשאמרתי להם שמחבר אחד מגדולי מחברי זמננו (אגרות משה חאו"ח סי' קכ"ט) דעתו להתיר לחלל שבת כשיש לאדם חום בקרוב למאה ושנים ... ואם נבוא להתיר לחלל שבת בכל כגון דא עד היכן נגיע רחמנא ליצלן בנתינת היתרים לחלל שבת במלאכות דאורייתא עבור כל איזה חששא שהיא". ובשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' לו) כ' דמחללין שבת על חום למעלה מ104 מעלות.

ובהלכות שבת בשבתו של הרב מרדכי קארפ (פכ"ט הע' 83) העיר מדברי שו"ת רשב"א (ח"ג סי' ריד הו"ד בב"י יו"ד סוסי' קעד) וכן דנראה דהאג"מ לא ראה הרשב"א. דז"ל הרשב"א, "האח' שרוב החולים בקדחת כל הרופאים הבקיאים דנין אותם לחיים ולא למות ואין אנו מתירין כל האיסורין לכל מי שיש לו קדחת ולכל מי שנפל למשכב ואפילו שלשה ימים ... ועוד אישתא צמירתא מאן אפריש לן דהוא חולי של קדחת והלא לדעת כל הבקיאין אין כל הקדחות מסוכנות לשעתן ורש"י ז"ל לא פירשה חולי של קדחת אלא חולי אחר והוא שיש בו סכנה ולא בקדחת הפשוטה".